CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

Rodzaj dokumentu:	**Zasady oceniania rozwiązań zadań**
Egzamin:	**Egzamin maturalny**
Przedmiot:	**Wiedza o społeczeństwie**
Poziom:	**Poziom rozszerzony**
Forma/Formy arkusza:	EWOP-R0-100.
Termin egzaminu:	9 czerwca 2025 r.
Data publikacji dokumentu:	27 czerwca 2025 r.

Uwaga: Akceptowane są wszystkie odpowiedzi merytorycznie poprawne i spełniające warunki zadania.

Zadanie 1.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości dwóch stwierdzeń.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
1. P
2. F

Zadanie 1.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne sformułowanie różnicy.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
W przypadku realizowanego modelu rodziny w latach 2013–2020 deklaracja o modelu partnerskim wzrosła (o 10 punktów procentowych), natomiast spadły deklaracje dotyczące innych modeli rodziny (w przedziale 2–4 punkty procentowe).

Zadanie 2.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – sformułowanie poprawnego uzasadnienia.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
W przedstawionej kategorii dzięki styczności przestrzennej możliwe są stałe kontakty osobiste, co jest cechą wyróżniającą społeczność lokalną.

Zadanie 2.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – sformułowanie poprawnego argumentu i poprawnego kontrargumentu.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Argument –
Typ 1.: Parafianie zamieszkują określone terytorium (parafię), co umożliwia stałe, osobiste kontakty.
Typ 2.: Parafia jest instytucją społeczną, która umożliwia podejmowanie zbiorowych działań jej mieszkańców.

Kontrargument –
Typ 1.: Parafia nie obejmuje wszystkich mieszkańców danego terytorium, np. osób niewierzących lub innego wyznania, którzy są jednak częścią tej społeczności lokalnej.
Typ 2.: Członkami parafii mogą pozostawać również osoby, które nie mieszkają już na danym terenie.

Zadanie 3.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – wskazanie poprawnego dokończenia zdania.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
A.

Zadanie 3.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – sformułowanie poprawnego argumentu i poprawnego kontrargumentu.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Argument – Bezrobocie ma szereg konsekwencji, a jedną z nich może być ubóstwo, co prowadzi do wykluczenia społecznego (tzw. wykluczenie materialne).

Kontrargument –
Typ 1.: Bezrobocie frykcyjne ma charakter typowy dla gospodarki rynkowej i nie wywołuje konsekwencji w postaci wykluczenia.
Typ 2.: Podeszły wiek, niepełnosprawność czy samotność nie oznaczają statusu bezrobotnego, a są czynnikami składającymi się na wykluczenie społeczne (tzw. wykluczenie fizyczne).
Typ 3.: Konflikty z prawem, poczucie dyskryminacji, uzależnienie od alkoholu lub narkotyków nie oznaczają statusu bezrobotnego, a są czynnikami składającymi się na wykluczenie społeczne (tzw. wykluczenie normatywne).
Typ 4.: Mieszkanie na wsi i niskie wykształcenie nie oznaczają statusu bezrobotnego, a są czynnikami składającymi się na wykluczenie społeczne (tzw. wykluczenie strukturalne).

Zadanie 4.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Rozstrzygnięcie – Tak.
Uzasadnienie –
Typ 1.: Fotografia przedstawia synagogę, o czym świadczy umieszczona wysoko nad wejściem Gwiazda Dawida – symbol judaizmu (religii charakterystycznej dla mniejszości żydowskiej). W tekście znajdują się informacje charakterystyczne dla tej mniejszości, m.in. statut kaliski (dotyczący praw tylko tej mniejszości).
Typ 2.: Fotografia przedstawia synagogę Nożyków – jedyny zachowany żydowski obiekt sakralny w Warszawie. W tekście znajdują się informacje charakterystyczne dla tej mniejszości, m.in. eksterminacja w czasie II wojny światowej (wymierzona w cały naród, dotyczyła również Romów, ale w tytule tekstu wskazano, że chodzi o mniejszość narodową, a nie – o etniczną).

Zadanie 4.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości dwóch stwierdzeń.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
1. P
2. F

Zadanie 5.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne sformułowanie zależności.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Zaufanie do instytucji wymienionych w tabeli jest uzależnione od opcji politycznej, która w momencie przeprowadzenia badania była przez respondentów z daną instytucją utożsamiana – wywodzący się z PiS rząd i Prezydent RP oraz Sejm RP i Senat RP, w których większość miało PiS, największym zaufaniem cieszyły się wśród zwolenników tej partii, a najmniejszym – wśród elektoratu opozycyjnej PO.

Zadanie 5.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – sformułowanie poprawnego uzasadnienia.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
W tekście mowa o tym, że najlepszą według Polaków władzą jest władza jednoosobowa, a badania potwierdzają, że niezależnie od opcji politycznej Polacy większym zaufaniem obdarzają organ jednoosobowy niż organy kolegialne.

Zadanie 6.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości dwóch stwierdzeń.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
1. P
2. F

Zadanie 6.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – wskazanie poprawnego dokończenia zdania.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
C.

Zadanie 7.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – podanie dwóch poprawnych nazw.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
republika – demokracja przedstawicielska / demokracja pośrednia
czysta demokracja – demokracja bezpośrednia

Zadanie 7.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – sformułowanie poprawnego uzasadnienia.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Zasada proporcjonalności odnosi się do rodzaju ordynacji wyborczej (sposobu ustalania podziału mandatów), natomiast w tekście autor rozważa ogólną liczbę reprezentantów obywateli w organie władzy w stosunku do liczby ludności.

Zadanie 8.1. (0–2)

Zasady oceniania
2 pkt – podanie trzech poprawnych nazw państw i odpowiadających im numerów.
1 pkt – podanie trzech poprawnych nazw państw albo podanie dwóch poprawnych nazw państw i odpowiadających im numerów.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
A. Szwajcaria / Konfederacja Szwajcarska – 5.
B. Niemcy / RFN / Republika Federalna Niemiec – 3
C. Francja / Republika Francuska – 6

Zadanie 8.2. (0–2)

Zasady oceniania
2 pkt – poprawne uzasadnienie w trzech kryteriach.
1 pkt – poprawne uzasadnienie w dwóch kryteriach.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Republikańska forma rządu / rządów – Na mapie mamy zaznaczone dwie monarchie: Wielką Brytanię oraz Belgię.
Ustrój terytorialno-prawny państwa złożonego – Na mapie mamy zaznaczone jedno państwo unitarne – Francję.
Jednoosobowa głowa państwa – Na mapie mamy zaznaczone jedno państwo z kolegialną głową państwa – Szwajcarię.

Zadanie 9.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – podanie poprawnej nazwy.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
system mieszany

Zadanie 9.2. (0–2)

Zasady oceniania
2 pkt – poprawne wyjaśnienie trzech różnic.
1 pkt – poprawne wyjaśnienie dwóch różnic.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Różnica występująca wyłącznie w wyborach izb pierwszych – W Polsce system jest proporcjonalny, są tylko okręgi wielomandatowe, a zatem nie ma elementu wyborów większościowych w JOW-ach.
Różnica występująca wyłącznie w wyborach izb drugich – W Polsce system jest w pełni większościowy, wybór następuje tylko w JOW-ach, a zatem nie ma elementu wyborów proporcjonalnych w wielomandatowych okręgach.
Różnica w wyborach obu izb – W Polsce nie ma oddzielnych mandatów przeznaczonych na zagranicę, ponieważ dolicza się głosy z niej płynące do okręgu wyborczego m.st. Warszawy lub okręgu z warszawskim Śródmieściem.

Zadanie 10.1. (0–2)

Zasady oceniania
2 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie dwóch poprawnych argumentów uzasadnienia.
1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego argumentu uzasadnienia albo sformułowanie dwóch poprawnych argumentów uzasadnienia.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Rozstrzygnięcie – Tak.
Uzasadnienie –
Typ 1.: Prezydent Federacji Rosyjskiej może z własnej inicjatywy zdymisjonować Radę Ministrów a Prezydent RP takiego uprawnienia nie ma – kontrolę polityczną nad rządem w Polsce sprawuje wyłącznie Sejm RP.
Typ 2.: Prezydent Federacji Rosyjskiej ma prawo nie zgodzić się z decyzją Dumy Państwowej dotyczącą udzielenia Radzie Ministrów wotum nieufności, a Prezydent Rzeczypospolitej takiego uprawnienia nie ma – musi przyjąć dymisję rządu w takim przypadku.
Typ 3.: W przypadku gdy Duma Państwowa w ciągu trzech miesięcy powtórnie wyrazi wotum nieufności Rządowi Federacji Rosyjskiej, Prezydent Federacji Rosyjskiej może rozwiązać Dumę Państwową, a Prezydent Rzeczypospolitej z tego powodu nie może skrócić kadencji Sejmu RP.

Zadanie 10.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Rozstrzygnięcie – Nie.
Uzasadnienie – Instytucja konstruktywnego wotum nieufności oznacza, że we wniosku o dymisję rządu powinna być wskazana osoba, której wnioskodawcy chcą powierzyć urząd nowego premiera. W przytoczonych przepisach prawnych (jak również w ustroju FR) takie rozwiązanie nie występuje.

Zadanie 11.1. (0–2)

Zasady oceniania
2 pkt – poprawne sformułowanie czterech różnic.
1 pkt – poprawne sformułowanie dwóch lub trzech różnic.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Różnice w kompetencjach Senatu RP –
Typ 1.: Przy ustawie budżetowej inicjatywę ustawodawczą ma tylko Rada Ministrów, a przy ustawie zwykłej ma ją też m.in. Senat RP.
Typ 2.: Przy ustawie budżetowej Senat RP poprawki może uchwalić w ciągu 20 dni, a przy ustawie zwykłej – w ciągu 30 dni.
Typ 3.: Przy ustawie budżetowej Senat RP nie ma możliwości odrzucenia ustawy, a przy ustawie zwykłej ma taką możliwość.
Różnice w kompetencjach Prezydenta RP –
Typ 1.: Przy ustawie budżetowej inicjatywę ustawodawczą ma tylko Rada Ministrów, a przy ustawie zwykłej ma ją też m.in. Prezydent RP.
Typ 2.: Przy ustawie budżetowej Prezydent RP ma 7 dni na podjęcie decyzji, a przy ustawie zwykłej – 21 dni.
Typ 3.: Ustawy budżetowej Prezydent RP nie może zawetować, a ustawę zwykłą – może.

Zadanie 11.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Rozstrzygnięcie – Tak.
Uzasadnienie – Art. 224.2. *Konstytucji RP* jest przykładem realizacji zasady hierarchiczności, ponieważ pozwala Trybunałowi Konstytucyjnemu rozstrzygnąć zgodność aktu prawnego niższego rzędu (w tym przypadku – ustawy budżetowej) z aktem prawnym wyższego rzędu (w tym przypadku z *Konstytucją RP*).

Zadanie 12.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Rozstrzygnięcie – zlecone.
Uzasadnienie – Dofinansowanie pracodawcom kosztów kształcenia młodocianych pracowników nie może należeć do ustawowych zadań gminy, jako że kompetencje dotyczące działań na rynku pracy zaczynają się od poziomu powiatu.

Zadanie 12.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości dwóch stwierdzeń.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
1. F
2. F

Zadanie 13.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości dwóch stwierdzeń.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
1. F
2. F

Zadanie 13.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – sformułowanie poprawnego uzasadnienia.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Typ 1.: Organem wykonawczym w gminie wiejskiej jest wójt.
Typ 2.: Już prawie ćwierć wieku temu zdecydowano się w Polsce na (wybierany w wyborach powszechnych) jednoosobowy organ wykonawczy na poziomie gminy.

Zadanie 14.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Rozstrzygnięcie – Nie.

Uzasadnienie – Ponieważ za przestępstwo popełnione przez oskarżoną dolna granica kary wynosi rok, a zatem jest to czas krótszy od lat 3.

Zadanie 14.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – sformułowanie poprawnego wyjaśnienia.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Związek polega na wyższym wymiarze kary za to samo przestępstwo – fakt, że przywłaszczona rzecz ruchoma jest znacznej wartości, ten wymiar podnosi.

Zadanie 15. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne przyporządkowanie dwóch opisów.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
akcja – opis 2
obligacja – opis 1

Zadanie 16. (0–3)

Zasady oceniania
3 pkt – poprawne uzupełnienie siedmiu luk.
2 pkt – poprawne uzupełnienie sześciu lub pięciu luk.
1 pkt – poprawne uzupełnienie czterech lub trzech luk.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
1. Rejonowy
2. Krakowie / Krakowa-Krowodrzy
3. Cywilny
4. Pozwany
5. Powód
6. Pozew o zapłatę
7. nakazowym

Zadanie 17.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – podanie poprawnej nazwy.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
Typ 1.: *Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*
Typ 2.: Europejska Konwencja Praw Człowieka

Zadanie 17.2. (0–2)

Zasady oceniania
2 pkt – poprawne wyjaśnienie trzech warunków.
1 pkt – poprawne wyjaśnienie dwóch warunków.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
– Skarga musi dotyczyć naruszenia praw człowieka zawartych w Konwencji przez jej państwo-stronę – w tym przypadku Polska naruszyła art. 6 ust. 1 i art. 13 tej umowy.
– Skarga może zostać złożona po wyczerpaniu wszystkich środków odwoławczych przewidzianych przez prawo krajowe – z tekstu wynika, że wyrok sądu krajowego z czerwca 2010 r. wyczerpał tę drogę.
– Od ostatniego wyroku w sprawie w postępowaniu krajowym nie mogło upłynąć więcej niż 6 miesięcy – okres między czerwcem a listopadem 2010 r. mieści się w tym przedziale.

Zadanie 18. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Rozstrzygnięcie – B.
Uzasadnienie –
Typ 1.: Czarnym kolorem oznaczone są państwa bogatej Północy leżące na północy oraz niektóre inne, m.in. zaliczane do tej grupy Australia i Nowa Zelandia.
Typ 2.: Kolorem czarnym oznaczono na mapie niektóre państwa, w których chrześcijaństwo nie jest religią dominującą (np. Turcja), a szarym nie tylko państwa, w których chrześcijaństwo nie jest religią dominującą, lecz także państwa Ameryki Łacińskiej, w których jest religią dominującą.
Kolorem czarnym zaznaczono wszystkie państwa członkowskie NATO, ale też niektóre niebędące członkami tej organizacji (np. Rosja).

Zadanie 19. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne przyporządkowanie dwóch opisów.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
Rada – przepisy z art. B.
Komisja – przepisy z art. C.

Zadanie 20.1. (0–2)

Zasady oceniania
2 pkt – poprawne podanie trzech nazw.
1 pkt – poprawne podanie dwóch nazw.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
Artykuł 10.: Zgromadzenie Ogólne
Artykuł 24.: Rada Bezpieczeństwa
Artykuł 92.: Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości

Zadanie 20.2. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne uzupełnienie dwóch luk.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
1. Karta Narodów Zjednoczonych
2. 1945

Zadanie 21.1. (0–1)

Zasady oceniania
1 pkt – podanie poprawnej nazwy i numeru na mapie.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
Gruzja, 3

Zadanie 21.2. (0–2)

Zasady oceniania
2 pkt – sformułowanie dwóch poprawnych argumentów.
1 pkt – sformułowanie poprawnego argumentu.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
- ze względu na cel –

Typ 1.: Zasada odpowiedzialności za ochronę dotyczy sytuacji, w której państwo nie chce lub nie może przywrócić równowagi sytuacji, a Ukraina kontrolowała sytuację na Krymie i w Donbasie.
Typ 2.: Interwencja jest możliwa w przypadku kryzysu humanitarnego, a na Krymie i w Donbasie do niego nie doszło.

- ze względu na stronę interweniującą –

Środki interwencyjne podejmuje społeczność międzynarodowa, a interwencja Rosji została podjęta bez zgody RB ONZ.

Zadanie 22. (0–12)

Zasady oceniania

Poziom III – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA **12 PKT** Zdający w pełni scharakteryzował cztery istotne dla danego tematu aspekty zagadnienia. 5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie różnych aspektów danego problemu do jego opisu w szerszym kontekście interpretacyjnym, wykazał się znajomością licznych pojęć związanych z tematem.	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający nie popełnił żadnego błędu merytorycznego. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził poprawną selekcję i hierarchizację informacji (nie zamieścił w pracy fragmentów niezwiązanych z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w pełni spójny, harmonijny i logiczny.
Poziom II – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA **8 PKT** Zdający: – w pełni scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III) albo – w pełni scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia i częściowo scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III). 5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie wybranych aspektów analizowanego tematu; wykazał się znajomością wybranych pojęć związanych z tematem.	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił jeden lub dwa błędy merytoryczne. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził niekonsekwentną selekcję informacji i ich hierarchizację (umieścił w pracy nieliczne fragmenty niezwiązane z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód nie w pełni uporządkowany.

Poziom I – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA **4 PKT** Zdający: – w pełni scharakteryzował jeden istotny aspekt oraz częściowo scharakteryzował jeden istotny aspekt zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III) albo – częściowo scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III). 5) Zdający wykazał się znajomością jedynie nielicznych pojęć związanych z tematem.	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił trzy lub cztery błędy merytoryczne. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził w niewystarczającym stopniu selekcję informacji i ich hierarchizację (napisał pracę, której znaczną część stanowią fragmenty niezwiązane z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w sposób chaotyczny i nielogiczny.
	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił co najmniej pięć błędów merytorycznych. SELEKCJA INFORMACJI Ponad połowę pracy stanowią fragmenty niezwiązane z tematem. JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Wywód jest niekomunikatywny.
0 PKT Zdający nie zrozumiał tematu – nie wypełnił wymagań dla poziomu I. 5) Zdający nie wykazał się znajomością pojęć związanych z tematem.	Przy pracy o wartości merytorycznej 0 pkt nie przyznaje się punktów za pozostałe elementy.

Egzaminator, klasyfikując wartość merytoryczną pracy na jeden z trzech poziomów (I–III), może ocenić ją wyłącznie na 12, 8 lub 4 punkty. Ostateczna liczba punktów uzyskanych przez zdającego jest zależna także od poziomu realizacji trzech pozostałych kryteriów, tj. poprawności merytorycznej, selekcji informacji oraz języka, stylu i kompozycji pracy. Za zrealizowanie danego kryterium na poziomie wyższym / niższym od poziomu wartości merytorycznej pracy zdający uzyskuje jeden punkt więcej / mniej. Egzaminator może także ocenić pracę na 0 punktów.

Temat 1.

Scharakteryzuj funkcjonowanie społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w XXI wieku. W pracy odnieś się do wybranych koncepcji społeczeństwa obywatelskiego, do norm prawnych umożliwiających jego funkcjonowanie w Polsce oraz do aktywności społecznej i niekonwencjonalnej partycypacji politycznej społeczeństwa polskiego.

Aspekty tematu:

1) Zdający scharakteryzował cechy społeczeństwa obywatelskiego, odnosząc się do różnych ujęć teoretycznych, w tym wskazując, że jego instytucje działają pomiędzy sferą życia rodzinnego a państwem;

2) Zdający przedstawił akty prawne (*Konstytucję RP* i wybrane ustawy, np. o stowarzyszeniach, o działalności pożytku publicznego i wolontariacie) umożliwiające funkcjonowanie społeczeństwa obywatelskiego w Polsce i scharakteryzował odpowiednie unormowania;

3) Zdający scharakteryzował działania jednostek na rzecz wspólnot lokalnych, wskazując na dość niski (inny niż wysoki i bardzo wysoki) poziom kapitału towarzysko-sąsiedzkiego w Polsce, na rzecz potrzebujących (z odniesieniem do danych o pomocy i przekazaniu lub zbieraniu pieniędzy) oraz działania stowarzyszeń, wskazując na bardzo niski (inny niż wysoki i bardzo wysoki) poziom kapitału stowarzyszeniowego w Polsce;

4) Zdający scharakteryzował formy partycypacji niekonwencjonalnej w życiu publicznym, np. petycje, zgromadzenia, inicjatywa ustawodawcza, inicjatywy w sprawie odwołania organów władzy samorządowej, budżet partycypacyjny.

Temat 2.

Od hegemonii do pluralizmu – scharakteryzuj ewolucję systemu partyjnego Polski. W pracy uwzględnij kwestię systemu partyjnego schyłkowego PRL-u oraz problematykę prawnej regulacji funkcjonowania partii politycznych i typów systemu wielopartyjnego w III RP.

Aspekty tematu:

1) Zdający scharakteryzował system partii hegemonicznej w okresie schyłkowego PRL-u:
– szczególna rola PZPR w systemie władzy, konstytucyjne unormowanie kierowniczej roli PZPR;
– gremia kierownicze PZPR – I sekretarz KC, BP i Sekretariat KC – ponad organami państwa;
– podporządkowanie PZPR innych „sojuszniczych” ugrupowań politycznych – ZSL i SD (*oraz PZKS, UChS, PAX*);
– wybory niedemokratyczne z określonymi przed nimi wynikami liczbowymi mandatów dla danej partii,
– monizm polityczny;

2) Zdający scharakteryzował prawną regulację systemu partyjnego w III RP:
– petryfikacja zasady pluralizmu politycznego;
– demokratyczna ustawa o partiach politycznych z 1990 r. pozwalająca na rejestrację partii przy 15 członkach, brak instytucji klauzuli zaporowej w wyborach do Sejmu I kadencji i rozdrobnienie parlamentu;
– wprowadzenie klauzuli zaporowej w wyborach od Sejmu II kadencji, nowa ustawa o partiach politycznych z 1997 r. (min. 1000 członków);

– finansowanie budżetowe partii – subwencje dla ugrupowań, które w wyborach parlamentarnych uzyskały co najmniej 3% głosów zmiany w prawodawstwie (1000 członków);

3) Zdający scharakteryzował system partyjny do 2005 roku:
– system rozbicia wielopartyjnego na początku lat 90. XX wieku: podział obozu solidarnościowego, funkcjonowanie wielu ugrupowań z innych odłamów dawnej opozycji;
– system dwublokowy na przełomie XX i XXI wieku: dwukrotne rządy koalicji SLD – PSL, co można traktować jako jeden blok partyjny ugrupowań postkomunistycznych; zjednoczenie centroprawicy (AWS); wspólne rządu AWS i UW, co można traktować jako blok partyjny obozu postsolidarnościowego;
– na początku XXI wieku marginalizacja dotychczasowych formacji postsolidarnościowych, powstanie PO i PiS;

4) Zdający scharakteryzował system partyjny od 2005 roku:
– tworzenie się systemu partyjnego dwóch partii dominujących – konkurencja między PO i PiS, rządy każdej z formacji z innymi partiami (PiS – Samoobrona – LPR, PO – PSL, PiS – SP – PR);
– stopniowa marginalizacja SLD, nowe ugrupowania lewicowe: Ruch Palikota, Razem, Wiosna; wspólna lista Nowej Lewicy;
– przetasowania na scenie politycznej w centrum – tzw. nowe ugrupowania: Kukiz'15, Nowoczesna, Polska 2050;
– przetasowania na scenie politycznej na prawicy: Ruch Narodowy, KORWiN, Nowa Nadzieja, Konfederacja Korony Polskiej, Konfederacja WiN.

Temat 3.

Scharakteryzuj problem współczesnego terroryzmu. W pracy uwzględnij kwestie: typów terroryzmu, ewolucji tego zjawiska w ostatnim półwieczu, metod działań terrorystów oraz zwalczania terroryzmu.

Aspekty tematu:

1) Zdający przeprowadził typologizację terroryzmu – kryminalny, polityczny: lewicowy (np. Czerwone Brygady, Frakcja Czerwonej Armii, Konspiracyjne Komórki Ognia w Grecji), prawicowy (np. samotne wilki, Breivik), narodowo-wyzwoleńczy (np. IRA, ETA), religijny (np. Hezbollah, Hamas, Al-Kaida, Army of God), ruchów społecznych (np. Earth Liberation Front);
2) Zdający wskazał na spadek znaczenia terroryzmu lewicowego, niejednolitość oceny zjawiska terroryzmu (walka narodowo-wyzwoleńcza vs. terroryzm, podwójna moralność w ocenie takich ruchów przez świat Zachodu, np. terroryzm kosowarski oraz terroryzm czeczeński), wzrost znaczenia terroryzmu fundamentalistów religijnych;
3) Zdający przeprowadził typologizację metod działania organizacji terrorystycznych – terroryzm indywidualny (np. zabójstwo polityka – m.in. Palme, Sadat) i terroryzm zbiorowy (np. zamachy bombowe), nowe formy działania – cyberterroryzm;
4) Zdający opisał strategie zwalczania zjawiska: walka z terrorystami, operacje militarne, rozbijanie struktur, np. operacja NATO w Afganistanie; likwidowanie przyczyn (np. dewolucja w Wielkiej Brytanii, autonomizacja Hiszpanii; powstanie Autonomii Palestyńskiej); ograniczanie zdolności terrorystów do działania (np. kontrpropaganda, odcinanie od finansowania).